Virksomheden

Det forløbne Aar har bragt en glædelig Bedring i *Historisk Samfunds Økonomi,* der har været noget vanskelig under Dyrtiden, da Samfundets Indtægter slet ikke kunde holde Skridt med Prisstigningen. Bedringen skyldes først og fremmest, at en Række Kommuner (se »Nye Medlemmer«) har indmeldt sig som Medlemmer til et forhøjet Kontingent, mindst 12 Kr. aarligt, saaledes som det ogsaa er Tilfældet med en Række Kommuner i vort Nabosamfund i Ringkøbing Amt. Vi takker de paagældende Sogneraad for deres Forstaaelse og Hjælp. Ligeledes takker vi Varde Byraad for Tilskud paa 100 Kr., Lunde Sogneraad 25 Kr. og Horne Sogneraad 12 Kr. Endvidere takker vi Ribe Amt og Staten for forhøjede Tilskud. En Annonce har ogsaa givet os en Ekstraindtægt. Medlemstallet viser en lille Fremgang. Vi har 4 Æresmedlemmer, 20 livsvarige, 701 ordinære, 37 Sogneraad og 35 Subskribenter (Medlemmer fra andre Samfund). Vi beder vedblivende Medlemmerne arbejde for ny Fremgang. Jo flere vi er, jo bedre kan vi magte vor Opgave!

Aarsmødet afholdtes i *Grindsted* d. 25. Sept. Lærer *H. Øllgaard,* Hejbøl, valgtes til Ordstyrer. Formanden, Forfatteren *Salomon Frifelt,* aflagde Beretning, omtalte Udflugten til Eventyrets Land, »den bedste i mange Aar«, den vanskelige økonomiske Stilling og Henvendelsen til Sogneraadene om at tegne sig som Medlemmer. Sluttelig mindedes han to af Samfundets trofaste Medarbejdere, som var afgaaet ved Døden siden forrige Aarsmøde, nemlig Forstander *Chr. la Cour Pedersen,* Skibelund, og Pastor *M. H. Nielsen,* Aabenraa, tidligere Kvong-Lyne og Skrydstrup. Redaktøren og Kassereren, Lærer *H. K. Kristensen,* aflagde

Beretning og Regnskabet, der godkendtes. I Stedet for la Cour Pedersen valgtes Provst (nu Biskop) *M. C. Lindegaard,* Vejen, til Bestyrelsen. Endvidere genvalgtes Biskop *Scharling* og Forretningsfører *T. Tobiasen,* og som Revisorer genvalgtes Kontorchef *Lerche-Thomsen,* Ribe, og Kunstmaler *N. Holbak,* Esbjerg. Læge *J. Andreasen,* Ølgod, og Lærer *Tom Christensen,* Ølgod, rejste en Forhandling om Samfundets Bibliotek og Arkiv, der resulterede i en Beslutning om at forsøge at danne Læsekredse. Ved det paafølgende offentlige Møde holdt Lærer *H. K. Kristensen* Foredrag om Herregaarden Urup og Læge *J. Andreasen* om »Hvorledes et Sognearkiv bygges op«. Andreasen viste her paa en interessant Maade, hvordan han sammen med Lærer Tom Christensen havde skabt et Sognearkiv i Ølgod, omtalte Indsamlingen af ikke afleveringspligtigt Materiale, mundtlig Overlevering, regelmæssigt indsamlet Avisstof og Fotokopier af Dokumenter og Protokoller i Arkiverne og de Grupper, hvori Arkivet var ordnet. Endvidere fremlagde Lægen Prøver fra Sognearkivet, og ved Hjælp af Lysbilleder saas Fotokopierne. Formanden takkede, og ved Kaffebordet havde adskillige Ordet. Sygehusinspektør *H. C. Larsen,* Grindsted, fortalte om den aabne Begravelse i Grindsted Kirke, hvor Bendix Nordby til Urup ligger begravet, og foreslog, at Grindsted Sogns Beboere, Museumsforeningen og Historisk Samfund i Forening søger rejst en Sten paa Tomten af det gamle Urup, en Tanke, der blev støttet af Gaardejer *L. Søndergaard,* Eg, og Historisk Samfund lovede at medvirke ved Rejsningen.

Sommerudflugten til Nørholm og Kapelbanken i Torstrup Sogn den 18. Juni 1949 blev en smuk Oplevelse. Foran Nørholms Hovedbygning samledes i det straalende Sommervejr ca. 300 Mennesker. Her bød *Salomon Frifelt* velkommen og takkede Godsforvalter *Mengel,* Nørholm, fordi han havde vist Historisk Samfund den Velvilje at lade det holde Møde paa Nørholm og bese den smukke Hovedbygning og dets Minder. Under Ledelse af Godsforvalteren og *H. K. Kristensen* besaa man derpaa Opholdsstuerne, hvorefter *H. K. Kristensen* paa Havetrappen talte om Nørholms Bygherre, A. C. Teilmann, den rigt begavede Mand, som Kristensen kaldte »det største Landbrugsgeni, som Vestjylland har fostret«. Derefter drog man over den

fredede Hede til St. Gertruds Kilde og Kapel. Her talte Pastor *K. Høgsbro Østergaard,* Aastrup, om Udgravningen af Kilden og Kapellet (jfr. Fra Ribe Amt 1938) og gav derigennem et Billede af Kildedyrkelsen og Helgentroen. Derpaa afslørede Bygmester *Andreas Pedersen,* Sig, en Minde-

Stenen paa „Kapelbanken" i Torstrup Sogn

sten og udtalte Haabet om, at Stenen vilde minde kommende Slægter om deres Samhørighed med Fortiden. Paa Stenen er udhugget et Kors og Indskriften: »Sct. Gertruds og Sct. Birgittes Kilde. En fredlyst Plet i fordums Tid gav Helsebod i Livets Strid.« *Salomon Frifelt* sluttede Højtideligheden og ønskede, at Samhørigheden med vore Fædre altid maa være levende. — Efter Afsløringen samledes Deltagerne til et festligt Samvær paa Sig Hotel, hvor flere havde Ordet. *Salomon Frifelt* takkede Grosserer *Lund,* Esbjerg, og Sekretær *Albert Nielsen,* Nordby, der som Ejere af Jorden, hvor Stenen er rejst, velvilligst havde stillet Grunden til Raadighed for Stenen og Afsløringen. Gaardejer *Laurids Pedersen,* Ovnbøl, der har været den driven-

de Kraft ved Rejsningen, redegjorde for Arbejdet og fortalte, at Stenen i sin Tid havde siddet i Torstrup Kirke, men for over en Menneskealder siden var flyttet uden for Kirkegaarden. *Skjerning Leth,* Mejls, takkede Historisk Samfund for dets Virksomhed og opfordrede til endnu større Tilslutning. *H. K. Kristensen* fortalte om den 350 ha store fredede Nørholm Hede og de botaniske Undersøgelser, dér foregaar, og takkede de Mænd i Sognet, der havde ladet Mindestenen rejse.

Til Medlemmerne!

Historisk Samfund indbyder sine Medlemmer til at indmelde sig i *Læsekredse, hvor andre Amters Aarbøger vil cirkulere.* De, der ønsker at deltage, bedes meddele det til Lærer Kristensen, Lunde J., samt opgive, hvilket Amts Aarbog, man ønsker. Laanetiden er 1 Uge. Portoen betales af Afsenderen, ellers er Laanet gratis.

»Det kgl. danske Videnskabernes Selskabs Kommission til Undersøgelse af de i dansk Privateje bevarede Kilder til dansk Historie« har opfordret os til at henlede vore Medlemmers Opmærksomhed paa denne Kommissions fortjenstfulde Virksomhed. Rundt omkring i vort Amt findes sikkert adskillige skriftlige Efterladenskaber af Værdi for Historien, saaledes vedrørende Politikere, Højskolefolk, Kommunalvirksomhed, Erhvervsliv osv., ligeledes Dokumenter og Kort fra Udskiftningen, Dagbøger, Regnskabsbøger fra ældre Tid, Dele af Sogneforstanderskabs- og Sogneraadsarkiver, Fattigkommissions- og Skoleprotokoller, Kirkeregnskaber m. m. Maaske er der enkelte, der ikke ønsker at aflevere disse Sager, men Kommissionen vil alligevel være glad ved at faa oplyst, hvilke Sager der findes, og hvor de findes. Hovedsagen er, *at de ikke gaar til Grunde, men bliver godt og sikkert opbevaret.* Man bedes i alle Tilfælde henvende sig til vort Samfunds Bestyrelse, der saa vil lade Oplysningen gaa videre til Kommissionen.

Dansk historisk Fællesforening har ændret Priserne paa en Række Publikationer. De er herefter saaledes:

Aarsabonnement paa *Fortid og Nutid* 6,00 Kr. (10,00).

Fortid og Nutid	1914—30, Bd. I—VII,	4,80 pr. Bd.
—	1931—42, Bd. IX—XIV,	6,80 pr. Bd.
—	1943—, Bd. XV,	8,00 pr. Bd.

E. Kroman: *Skriftens historie* 4,50 (6,00).
Holger Hjelholt: *Skriftprøver* 6,80 (8,50).
Nygård: *Anvisning til at drive historisk-topografiske Studier* 0,75.
Chr. Axel Jensen: *Bibliografisk Vejledning for historiske Lokalsamlinger* 0,75.
Holger Hansen: *Om Opbevaring og Ordning af Købstadarkiver* 0,75.
Nationalmuseet og den lokalhistoriske Forskning 0,75.

Ovennævnte Skrifter faas portofrit tilsendt ved Indbetaling af Beløbet paa Postgiro *86264. Fortid og Nutid. Landsarkivet, Viborg.*

Endvidere kan *vore Medlemmer og Subskribenter* faa nedennævnte Bøger til Favørpris.

Fra Ribe Amt 1903—28 er udsolgt i Boghandelen. Restoplaget sælges kun til Medlemmer og Subskribenter. Pris 5 Kr. pr. Aargang. Øvrige Aargange 3 Kr. Enkelte Aargange udsolgt.

Steen Böcher: *Vandmøller i Ribe Amt* 6 Kr. (Bogladepris 7,50). H. K. Kristensen: *Øster Horne Herred* 9 Kr. (12 Kr.). Disse Bøger faas hos H. K. Kristensen, Lunde J.

Kr. la Cour Pedersen: *Skodborghus* 0,75; do.: *Morten Eskesens Saga 3,00.* Disse to Bøger faas hos Boghandler H. Bruun Møller, Vejen.

Danmarks Riges Breve 5,00 (12,00) hos Det danske Sprog- og Litteraturselskab, V. Boulevard 44, København V.

Andre historiske Amtssamfunds Aarbøger faas til nedsat Pris. Henvendelse til paagældende Amtssamfund eller H. K. Kristensen.

NYE MEDLEMMER 1948.

A. *Støttende Medlemmer (Kommuner o. a.), der betaler et Kontingent paa mindst 12 Kr.*

Bramminge Sogneraad.
Veerst-Bække —.
Brørup —.
Jernved —.
Nordby, Fanø —.
Janderup-Billum —.
Holsted —.
Kvong —.
Seem —.
Aastrup —.

Ho-Oxby —.
Varde Landsogns —.
Øse —.
Grene —.
Darum —.
Ansager —.
Malt —.
Lindknud —.
Tjæreborg —.
Grindsted —.
Hunderup —.
Seest —.
V. Vedsted —.
Faaborg —.
Vejen —.
Bryndum —.
Ø. Vedsted —.
Føvling —.
Outrup —.
Alslev-Hostrup —.
Folding —.
Nr. Nebel-Lydum —.
Aal —.
Tistrup —.
Gørding —.
Aarre —.
Gesten —.

B. *Ordinære Medlemmer.*

Fru Rand, Esbjerg.
Fru Graversen, Sønderris.
Kioskejer E. Enevoldsen, Esbjerg.
Fiskeskipper Ib Bank, Esbjerg.
Konstruktør H. Chr. Hansen, Esbjerg.
Forretningsfører G. Ulrik, Esbjerg.
Fiskeeksportør Chr. Kolle, Esbjerg.
Mejerist Holger Nielsen, Brørup.
Lærer Jensen, Oxbøl.
Roskilde Bibliotek.
Landmand Svend B. Troelsen, V. Vedsted.
Skomager Knud Schou, Skovlund.
Sygeplejerske Marie Schou, Grindsted.
Malermester Weis, Skovlund.
Pastor J. J. Rossel, Skovlund.
Førstelærer K. G. Borg, Oxbøl.
Fhv. Gymnastiklærer Rasmus Vind, Esbjerg.
Sognepræst H. Øllgaard, Lunde.
Apoteker Freese, Grindsted.
Gdr. Jens Eg Jensen, Horsbøl.
Forfatterinde Fru Lis Kjelst Rathje, Hillerød.
Landpostbud Aage Christensen, Vejen.
Gdr. Alf. Gundesen, Ho.
Gdr. Jørgen Gregersen, Mosevraa.
Radiotelegrafist Kaj Blok Sillesen, Blaavand.

Dyrlæge J. Deigaard Bruun, Nordenskov.
Konstruktør C. Nørgaard Nielsen, Ribe.
Gdr. P. Rosendahl, Nørrekærgaard, Gredstedbro.
Lærer Arne Schmidt, Esbjerg.
Gdr. Mads Madsen, Lykkebjerg, Sig.
Gdr. Hans Hansen, Stokbæk, Sig.
Gdr. Søren Nielsen, Nørtarp, Lunde.
Gdr. Kr. Boysen Nielsen, Allerslev, Outrup.
Rentier Johs. Christensen, Esbjerg.
Uddeler C. F. Christensen, Esbjerg.
Apoteker C. Damgaard, Esbjerg.
Trafikkontrollør J. C. Jessen, Esbjerg.
Fiskeeksportør M. Iversen, Esbjerg.
Fiskeeksportør Chr. Larsen, Esbjerg.
Fisker C. P. Leismann, Esbjerg.
Skræddermester Markus Pedersen, Esbjerg.
Købmand Østergaard, Sig.

C. *Subskribenter.*

Disponent F. Hagen Olsen, Hellerup.
Adjunkt A. Karkov, Maribo.

REGNSKAB FOR AARET 1948

Indtægt	Kr.	Øre
Medlemsbidrag og Subskription	4139	00
Godtgjort Porto	366	10
Salg af Aarbøger	154	00
Tilskud fra Ribe Stiftamt	200	00
— - Staten	200	00
— - Varde Byraad	100	00
— - N. Nebel Sparekasse	50	00
— - Varde Sparekasse	25	00
— - Horne Kommune	12	00
— - Lunde Kommune	25	00
Renter	2	68
Annonce paa Omslaget	275	00
Leje af Lysbilleder	25	00
Godtgjort Klicheer og Særtryk	567	00
Balance...	6140	78

Udgift	Kr.	Øre
Underskud	555	95
Aarbogens Trykning, Klicheer og Særtryk	3795	40
Forfatterhonorarer	455	00
Udsendelsen	556	60
Møder	189	85
Bogkøb	16	00
Løn til Redaktør og Sekretær	250	00
Dansk historisk Fællesforening	71	86
Repræsentation	45	00
Porto m. m.	116	38
Kassebeholdning	88	74
Balance...	6140	78

GRUNDFONDEN:

Grundfonden 1/1 48	Kr. 2140	55
Indvundne Renter	— 63	84
Grundfonden 10/6 49	Kr. 2204	39

Lunde, Jyll., 6. Juni 1949.

H. K. Kristensen

Revideret uden Bemærkning

Ribe, den 6. August 1949.

P. Lerche Thomsen. *Niels Holbak.*

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. Justitsraad Chr. Hansen Clausen. Af Dommer Aa. Grum Schwensen.
2. Aastrup Kirke. Af Forstander F. Elle Jensen.
3. De nyttige Sten og et Par af deres Mestre. Af Forretningsfører T. Tobiassen Kragelund.
4. En hustomt fra romersk jernalder. Af Konservator, cand. mag. Knud Thorvildsen.
5. Trælborg i Veerst skov. Af Lærer John Kvist.
6. Vore faldne og døde 1848-50. Af Sognepræst K. Høgsbro Østengaard.
7. En Soldaterdagbog. Af Lærer H. K. Kristensen.
8. Mindeord. Lærer Jeppe Hejbøl, Seminarieforstander Helge Haar.
9. Litteratur om Ribe Amt.
10. Virksomheden. Nye Medlemmer. Regnskab.

Generalforsamling afholdes i Veerst Forsamlingshus Lørdag den 24. September Kl. 18,30. Offentligt Møde Kl. 19,30 med Foredrag af Førstelærer John Kvist, Kragelund: »Træk af Veerst Sogns Historie«. Fremvisning af Historisk Samfunds Farvelysbilleder ved H. K. Kristensen. Fælles Kaffebord.

Historisk Samfund for Ribe Amt har følgende Bestyrelse: Forfatteren *Salomon Frifelt*, Ølgod, Formand, Redaktør *P. Friis*, Varde, Lærer *H. K. Kristensen*, Lunde, Jyll., Kasserer og Sekretær, Biskop *C. M. Lindegaard*, Ribe, Biskop, Dr. phil. *C. I. Scharling*, Kongens Lyngby, Forretningsfører *T. Tobiassen*, Esbjerg, og Sognepræst *K. Høgsbro Østergaard*, Aastrup, Glejbjerg. — Redaktionsudvalget er H. K. Kristensen (Fmd), Biskop C. I. Scharling og T. Tobiassen.

DANSK ANDELS GØDNINGSFORRETNING